

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

egyesületi titkár.

1914. év, február 1.

II. FÜZET.

LIII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évi díj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek téra stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása. Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok” közleményeik körébe fogadják a erdőgazdaság összes ágának művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokon kötelékben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi (16. old.) eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel, 48–64 K, ha az átdolgozást igényel avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 32–48 K, oly fordításért, mely átdolgozást igényel, 24–32 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség évnegyedenként küldi meg.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félívekre s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint amilyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvételni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K, 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítása 30 példánynál 3 K 60 fill., 50 példánynál 4 K-val, 100 példánynál 5 K-val többbe kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest. V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDŐ. Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti és vadászati altsztek részére. Szerkeszti *Balogh Ernő* m. kir. erdőtanácsos. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Ára 1 évre 4 K.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1914. ÉVI (33.) ÉVFOLYAMA. Ára tagoknak 2 K, másoknak 3 K. Legcélyszerűbb 2 K 45 f, illetőleg 3 K 45 f előzetes beküldésével rendelni, mely esetben bérmentve szállíttatik.

AZ ERDŐÖR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEN ÉS FELELETEKBEN. Irta: *Bedő Albert*. IX. kiadás, 1912. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: bölcsházai *Belházy Emil*. Ára tagoknak 6 K, nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: *Fekete Lajos* és *Mágocsi-Dietz Sándor*. I. kötet: Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K, nem tagoknak 18 K.

1914. JANUÁR 15.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LIII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

2. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☼ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek. ☞

(Telefon: 37—22.)

A bécsi erdő (Wienerwald).

Az ausztriai tanulmányut alkalmával kiadott utikalauz nyomán ismerteti:

Borsiczky Ottó.

A Liesing és Triesting folyók között elterülő területet már II. Henrik, II. Konrád, III. és IV. Henrik német császárok használatra a Babenberg-családból származó osztrák uralkodónak engedik át, IV. Henrik pedig az 1002. év november hó 1-én kelt adománylevéllel végleg I. Henrik babenbergi örgrófnak adományozza azt a területet, melyet ma „Wienerwald” elnevezés alatt ismerünk.

Az idők folyamán ez a terület, illetve annak egyes részei gyakran cserélnek gazdát a ajándékozás útján nagy kiterjedésű birtokrészek mennek át mások tulajdonába, vétel útján pedig a terület némileg kiegészítést is nyer. Így 1136-ban a heiligenkreuzi cisztercita-kolostor s ugyanakkor a klosterneuburgi apátság lesz alapítva s kap nagyobb területeket. 1158-ban pedig a bécsi skót apátság steyerországi Szent Péter kolostora részére hasíttatik ki Dornbach közelében nagyobb birtokrész.

1246-ban az utolsó Babenberg halálával II. Ottokár cseh király

birtokába kerül egyéb területekkel a Wienerwald is, sőt az elhunyt uralkodó neje — bizonyára kényszerítő körülmények hatása alatt — meidlingi birtokát is átengedi Ottokárnak s lemond az összes ausztriai Babenberg-birtokokról.

II. Ottokár volt az első, ki a birtok területének megállapítása végett lépéseket tett s ki a birtokba betolakodó szomszédoktól visszavette az elfoglalt részeket.

1267-ben és 1278-ban Habsburgi Rudolf császár elveszi Ottokártól a birtokot s fiainak, Albertnek és Rudolfnak ajándékozza azt. Így került azután a Wienerwald az uralkodó Habsburg-család birtokába.

Ebben az időben ismét több egyházi szervezet és alapítvány, többek között a mauerbachi karthausiak kapnak nagyobb területet, de a Wienerwald vétel útján nagyobbodik is. 1333-ban II. Albrecht és Ottó a Walsee-családtól megveszi a purkersdorfi várat és erődöt a hozzátartozó uradalommal együtt 1000, IV. Rudolf 1361-ben pedig a St.-Veitht uradalmat 1400 font bécsi pfennigért vásárolják meg.

Az uralkodók tulajdonát képezett Wienerwald mindenkoron mint önálló birtoktest házilagosan vagy adományképen kezeltetett. Az uralkodók székhelyeinek Bécsnek, Laxemburnak és Wienerneustadtnak közelsége miatt főleg a vadászat volt az, melynek szolgálatában állott e terület, de daczára ennek, az erdészeti és vadászati kezelés itt már igen régen el voltak egymástól különítve.

A kezelés rendszeresítésére a Wienerwaldban már a középkorban is törekedtek, így III. Frigyes császár 1457-ben rendeletet ad ki, mely a kezelő közegeket utasítja, hogy a vadászatra különös gondot fordítsanak s megtiltja, hogy az erdőségek irtva és pusztítva legyenek.

Érdemes a megemlítésre III. Frigyes császárnak 1460-ból való azon rendelete is, melyben a Wienerwald haszonélvezetét, az ottani erdőhivatal és az ahhoz tartozó összes személyzet feletti rendelkezési jogot, a purkersdorfi kastélyt és minden egyéb tartozékát nejeinek, Leonorának engedi át. E haszonélvezeti jog azonban nem volt tartós, mert már 1462-ben a császár öccse, VI. Albrecht főherceg 8 évre 4 ezer magyar vagy arany forintért kieroszakolta bátyjától a császárnénak adományozott összes jogokat. Közvetlen halála előtt

1493-ban a császár a Wienerwaldot Laszla Pragernek, Karinthia örökös marschalljának adja bérbe 800 font pfennigért. Ezen bérletet azután Miksa császár szünteti meg 1512-ben.

Miksa császár 1511-ben és 1512-ben adatokat gyűjt a birtok kiterjedésének megállapítására és szabályozza egyrésről a hatóságok és birtokosoknak jobbágyaikkal szemben fennálló, másrésről ezeknek a Wienerwald iránt támasztott jogát. A gyűjtött adatok ugynevezett erdőkönyvbe lettek bevezetve, melyet a császár 1512-ben jóváhagyott.

Ezen erdőkönyvbe foglalt adatok egy része a kezelési és jogviszonyok fejlődésére és megállapítására később is mértékadó kihatással volt.

Ilyen volt például az ugynevezett negyedpfennigjog, mely szerint minden birtokosnak, kinek birtoka a Wienerwald körzetében feküdt — tekintet nélkül arra, vajjon ezek a birtokok ajándékozás, vagy zálogjogilag szereztettek-e meg — a faeladásból befolyó jövedelem egynegyed részét az uralkodó illetve a Wienerwald haszonélvezőjének pénztárába kellett befizetnie. Az ez irányu ellenőrzés és felügyelet az erdőszemélyzet kötelessége volt.

Ugyancsak ezen erdőkönyvben van megörökítve a birtokosnak azon joga is — mi azután állandó békétlenkedés és viszálynak volt a szülőanyja —, hogy kádár- és bognárfaszükségletét a magánbirtokosok erdejéből szerezhette be.

Miksa császár halála után a Wienerwaldban sok visszaélés kapott lábra, úgy hogy I. Ferdinánd császár 1522-ben indítatva érezte magát arra, hogy az erdőkezelést ujlag szabályozza. 1522-ben határjárást rendel el, mi azonban a törökök beözönlése miatt elmaradt.

1530-ban I. Ferdinánd Hadersdorf és Weidlingau községeket az akkori erdőmesternek, Pitti-nek adja el, ki kötelezte magát, hogy ezekben a törökök által szétdult helységekben üveghutákat állít fel. 1539-ben a császár vissza akarta váltani Pitti-től a birtokot, de ez ennek tulzott követelése miatt nem sikerült s így csak 1551-ben került vissza a birtok császári kézre, midőn a szerződés Pitti bekövetkezett halálával megszűnt.

A bérlet ideje alatt sok visszaélés honosodott meg s vált ugyszólván joggá, úgy hogy 1522-ben a császár ujra határjárást

s a birtok jogi viszonyainak megállapítását rendeli el. Az elrendelt munka ugyan meg lett kezdve, de befejezéshez nem jutott, úgy hogy 1560-ban újabb császári patens szorgalmazta a megkezdett munka befejezését, mit azonban a császár időközben bekövetkezett halála miatt már nem érhetett meg.

I. Ferdinánd uralkodása alatt a Wienerwald az Auhof birtok megvétele által nagyobbodott és csere útján is czélszerűen kiégszítettett.

Különös figyelmet fordított az erdőkezelésre Ferdinánd császár fia, I. Miksa császár, ki még a gazdálkodás részleteit is figyelmébe méltatta. A császár szenvedélyes vadász s így gyakran volt alkalma a folyó gazdálkodást személyesen megfigyelni. Többnyire sajátkezüleg aláírt rendeletei után következtetve, nagy hozzáértéssel és szeretettel foglalkozott erdőgazdasági kérdésekkel s a Wienerwald tulajdonjogának megőrzése végett 1565-ben az atyja által már elrendelt határjárást újra szorgalmazta.

A kiküldött bizottság munkálata azonban csak igen lassan haladt előre, úgy hogy 1572-ben a határok megállapítása még mindig nem volt befejezve, mi a császárt ismételten szigorú és fenyegető rendeletek kibocsátására bírja. Végre a bizottság 1573-ban elvégezte a reá bízott munkát s eljárásának eredményét erdőkönyvbe foglalta.

A bizottság az egész Wienerwald határát rendbehozta, eljárásának folyamán azonban igen sok nehézség is tornyosult útjában, melyeknek elhárítására a kellő lépések ugyan megtétettek, de a teljes rendezés még több évig elodáztatott. Az 1512-iki erdőkönyv több oly jogot állapít meg, melynek foganatosítása élénk tiltakozásra és sok kellemetlenségre adott alkalmat. Nevezetesen az erdőhivatal azon jogának, hogy az összes erdei kihágások birságának kiszabására egyedül ő hivatott, érvényre juttatása s a már említett negyedpfennigjognak s a magánbirtokosokat terhelő bognár- és kádárfaszolgálmánynak újra való életbeléptetése körül nagy nehézségek merültek fel.

A Wienerwald körzetéhez tartozó plébániák, községek, kolostorok, püspökségek és egyéb magánbirtokosok élénk tiltakozása következtében a kiküldött bizottság, daczára annak, hogy munkáját befejezte, működését teljesen mégsem szüntethette meg.

II. Rudolf uralkodásának vége felé a Wienerwald a mostoha gyermek sorsára jutott, mi azután újabb visszaéléseket szült s különösen a negyedpfennigjogból származó jövedelem annyira megcsappant, hogy II. Ferdinánd, Miksa és Rudolf császárok patenseire való hivatkozással, az érdekelteket kötelességük teljesítésére kénytelen felhívni és újabb rendeleteket ad ki a feledésbe menő jogok felélesztésére és biztosítására. Ugyancsak Ferdinánd császár újabb erdőbejárást és az erdők berendezését is elrendeli. Ezen erdőbejárás azonban különösebb eredményt nem szült, úgy hogy I. Lipót újabb és részletesebb intézkedések megtételére határozza el magát s újabb bizottságot küld ki.

A bizottság vezetésével Abele v. Lilienberg udvari kamarai tanácsos bízott meg, ki a mellérendelt Otting gróf fővadász-mester, Rascher udvari kamarás tanácsos, Greimb számtanácsos és Stein viz- és hidépítészeti tanácsossal együtt megkezdte működését.

A bizottság munkálatait az 1573-ban készített erdőkönyv alapján 1674-ben újabb határjárással kezdte meg és 1578-ban fejezi ki. A munka folyamán 448 határkö lett felállítva, mi 1170:45 forint költséggel volt egybekötve. A bizottság eljárásának eredménye egy különös gonddal felfektetett emlékkönyvbe foglaltatott, mely kitűnő állapotban az udvari levéltárban még ma is megvan.

A bizottság működése a határ megállapításával befejezést még nem nyert, hanem a legnagyobb körültekintéssel és erélylyel a Wienerwald összes birtok- és jogi viszonyait is felölelte. Az eljárás eredményéről fölfektetett emlékkönyvet I. Lipót császár felülvizsgálás végett átadta egy választmánynak, mely báró Abele udvari kamarás elnökön kívül, gróf Pötting, Breuner, Trautmannsdorf és Wratislaw földbirtokosokból állott, kik azután 1681-ben részletesen beszámolnak a felülvizsgálás eredményéről.

Lipót császár egyszersmind a negyedpfeningjogra vonatkozó utasítást is adott ki s a Wienerwaldban az usztatási jogot is szabályozta.

Ebben az időben rendezték be a Triesting és Tulln patakokat usztatásra és gerebet építenek Minkendorfnál és Purkersdorfnál.

I. Lipót császár által az erdők kezelésére kiadott utasítások

soká életben maradtak, csak VI. Károly idejében 1718-ban lettek azután ezek a változott viszonyokra való tekintetből módosítva és szakszerű utasításokkal kibővítvé. Ezen utasítás többek között az erdő- és fővadászmesteri hivatal közötti viszonyt is szabályozza.

1720. évben az 1718. évi gazdasági berendezések kiegészítésére a Wienerwald állományainak a tartamos használat érdekében való fatömegbecslése is megejtetik.

Az egykori becslés az usztatás részére évi 30.000, tengelyen való szállításra pedig 28.000, összesen tehát 58.000 erdei öl (30 hüvelyk hosszú hasábok) fahozamot állapít meg. Ennek a becslésnek alapján állapították meg a kihasználandó fatömeget egészen 1792-ig.

Mária Terézia 1755-ben a purkersdorfi uradalmat, illetve az egész Wienerwaldot az állam tulajdonába adta.

II. József mindjárt uralkodásának kezdetén takarékosági szempontból apasztja az erdőszemélyzetet és elrendeli, hogy úgy az erdő-, mint vadászati szolgálat egyesíttessék s a hivatal székhelyét 1782-ben Purkersdorfra helyezi át.

1788-ban a fővadászmesteri hivatallal egyesített alsóausztriai erdőhivatal vezetésével gróf Hardegg-Glatz lesz megbízva s félreértések elkerülése végett 1789-ben el lesz rendelve, hogy a fővadászmester a fahasználatra vonatkozó előirányzatokat és az esetleges eladásra kerülő erdőrészeket kimutatását legfelsőbb jóváhagyás végett az udvari kamaránál bemutatni tartozik.

Az erdőhivatal székhelyét ebben az időben Purkersdorfról ismét Bécsbe helyezték át s egyszersmind az erdők befejezetlenül maradt felmérése, becslése és berendezése s a határok végleges megállapítása is befejezést nyer.

Az újabban megejtett becslések alapján 1793-ban az évi hozadék 31.000 öl tengelyen szállítandó és 21.000 öl usztatandó, összesen tehát 52.000 öl fában állapítatik meg.

II. József alatt a cs. k. Wienerwald főleg azoknak a birtokrészeknek visszavételével, melyeket az elődök egyházi rendeknek adományoztak, megnagyobbodik. A birtokvétel és csere után való kiegészítése azután még Ferencz császár uralkodása alatt is folytatva lesz. Ekkor és ily módon csatoltattak vissza a skót zárdá, a bécsi polgári kórház, a bösendorfi és maueri uradalmak is.

A XIX. század elején, midőn az erdők nemzetgazdasági fontosságának tudatára ébredtek, érezhetővé vált annak szükségessége is, hogy az erdőket nemcsak empirikusan, de tudományosan képzett erdőtisztekkel kezeltessek. Ezen kíváncságnak eleget teendő, az akkori cs. kir. főerdőhivatal kebelében Purkersdorfbán egyéves erdészeti tanfolyamot állítottak fel, mely a Wienerwald és az állami szolgálat részére volt hivatva erdőgyakornokokat kiképezni. A tanfolyamon a főerdőhivatal főnöke és annak hivatalnokai adtak elő. 1805—1811-ig Schmidt János, Winkler György működtek ott egészen 1813-ig, a máriabrunni erdészeti nyilvános tanintézet felállításáig.

A Wienerwald kezelése ekkor még mindig az egyesített főudvar-, fővadászmeisteri és alsóausztriai erdőhivatal hatáskörébe tartozik egész az 1849. év márczius 20-ig, midőn az állami birtoknak a magán császári birtokoktól való elkülönítése megtörtént s a Wienerwald, mint állami tulajdon az akkori cs. kir. földmívelés és bányaugyi minisztérium hatáskörébe utaltatott.

A kezelést ekkor ezen minisztérium fenhatósága alá tartozó alsóausztriai erdőhivatal, az ötvenes évek elején pedig az akkor szervezett alsóausztriai erdőigazgatóság, később 1862-ben a pénzügyminisztérium hatáskörébe való utalás és a megnevezett erdőhivatal egyidejű megszüntetése után az alsóausztriai pénzügyigazgatóság, illetve az ahhoz beosztott erdő- és jószágkülönítmény gyakorolta. Végre az összes állami erdőkezelés 1873-ban történt szervezése után a földmívelésügyi minisztérium fenhatósága alá tartozó önálló erdőhatóság a bécsi cs. kir. erdő- és jószágigazgatóság lett megbízva a Wienerwald kezelésével.

Annak idején a Wienerwald 15 erdőgazdaságra oszlott, melyek 1891-ben 11-re apasztattak.

Az Alpok nyulványain elterülő s északról és keletről a Duna-folyam, délről a Hölsen és Tristing, nyugatról pedig a Traisen patakok által határolt Wienerwald mai kiterjedése 2190 km^2 , melyből 1170 km^2 középhegység a többi dombvidék. Ezen területből 28.452 ha állami birtok, melyből 26.955 ha erdő.

*

Mielőtt a Wienerwald kezelése a cs. kir. földmívelésügyi minisztérium hatáskörébe utaltatott volna, az itteni erdőségek főleg

a tűzifahasználat célját szolgálták; az elegyetlen vagy kevésbé elegyes bükkfaállományok a természetes felujulás érdekében fokozatos felújító vágásmód mellett használtattak ki. E használati mód mellett a főfigyelem arra fordított, hogy a végvágás beállítása előtt a lehetőség szerint teljes sűrűségű fiatal állomány népesítse be a vágások területét. Ezen használati mód mellett sok és kiterjedt hézagos állomány keletkezett, melyekben a jól, vagy kevésbé jól záródott fiatalos a késlekedő felszabadító vágások következtében soká elnyomás alatt állott és a bükk tért foglalt. Ehhez járult még, hogy tisztítóvágások egyáltalában nem, áterdölések pedig csak az állományok idősebb korában lettek foganatosítva; a használat alá vont nagykiterjedésű területek pedig az erdőségek területi beosztásának felületes volta miatt nehezen voltak áttekinthetők.

Mi sem természetesebb tehát, hogy a gazdálkodás szabályozásának első időszakában ezen hiányok mielőbbi kiküszöbölésére irányult a figyelem. Megfelelő üzemtervek felállításával kapcsolatosan a területet s annak belső beosztását is megállapítani, a használatokat egyenlően elosztani, a felújítások időtartamának megrövidítésével jobb sűrűségű fiatalosokat nevelni, nemesebb fánemek elegyítésével a még mindig előnyben részesülő bükkből a területet elhódítani, kiterjedtebb mértékben alkalmazott tisztító és gyérítő vágásokkal életképesebb és jobb növekvésű állományokat nevelni voltak a beállítandó belterjesebb gazdálkodás elsősorban kitűzött feladatai.

Ekkor még mindig mereven ragaszkodnak a természetes felujulás érdekében szükségesnek látszó négy egymást követő vágásnak: a mag-, sötét-, világos- és végvágás alkalmazásához. A nemesebb lomb- és tűlevelű fáknek alátelepítéssel — fészekbe való vetés és ültetés — vagy a hézagos fiatalosok pótlásával iparkodnak tért biztosítani.

Azok a nehézségek, melyek az elegyetlen bükkállományoknak illetén való nemesebb fánemekkel, nevezetesen tölgygyel és fenyőfélékkel célzott átalakítása elé gördültek és azok az aránytalanul nagy költségek, melyeket a tisztító vágások felemésztettek, elsősorban is a fokozatos felújító vágások vázolt eljárásának módosítását vonták maguk után. A felújítás időtartamának megrövidítése végett, a mag-

és sötétvágás mellőzésével, a világos vágás állíttatott be és kellő felújulás után a lehetőség szerint egy évtizeden belül, a végvágás foganatosítása volt tervbe véve.

A használati fatömeg megállapításának alapja az 1874—78. években megejtett állománybecslés volt. Az 1878—1887-ig terjedő 10 éves időszakra évi 109.800 m^3 fő- és 14.500 m^3 előhasználati, összesen tehát 124.300 m^3 fatömeg volt használatra előírva.

Az évi használat azután fokozatosan emelkedett, úgy hogy 1908-ban már 155.000 m^3 fatömeg használtatott ki, mi az idős állományok szaporodásában leli magyarázatát és igazolását. Az egész Wienerwald faállománya korosztályokba foglalva, a legutóbbi három évtizedben a következő:

Év	Tisztás	I.	II.	III.	IV.	V.	Összesen : terület
		1—20	21—40	41—60	61—80	81—	
		éves	éves	éves	éves	éves	
		H e k t á r					
az egész területhez viszonyított százalékban							
1878	409·73 1·52	5618·4 20·86	4207·3 15·62	4281·9 15·90	4690·11 17·42	7722·9 28·6	26.939·5
1888	390·30 1·44	5302·3 19·56	4738·9 17·48	3708·5 13·68	5251·9 19·38	7714·0 28·46	27.106·8
1898	672·02 2·50	4790·0 17·81	4848·8 18·02	4255·2 15·82	4339·2 16·13	7994·9 29·72	26.899·8
1908	714·71 2·66	4352·7 16·19	4927·3 18·33	4656·3 17·33	3875·9 14·42	8352·2 31·07	26879·7
Szabályos áll. 5 éves elő- készítő idővel 1908-ban	1280·0 4·75	5119·9 19·05	5119·9 19·05	5119·9 19·05	5119·9 19·05	5119·9 19·05	26,879·7

A táblázatban foglalt adatokhoz megjegyzendő, hogy a tisztásoknak az 1908. évben való feltűnő megnövekedése nem a tulságos használat vagy elmulasztott felújítás következménye, hanem egy üzemrendezési rendelet utasításainak folyománya, mely a még teljesen fel nem ujult területrészeknek a tisztások közé való sorozását írja elő.

A táblázatban feltüntetett három évtized alatt a legidősebb korosztály az egész területhez viszonyított 28·68⁰/₀-nyi területe

31·07%-ra növekedett, mi élénk bizonyítéka a tartamos gazdálkodás utáni törekvés érvényesülésének és igazolja a kihasznált fatömeg növekedését is.

Viszont azonban nem célja a gazdaságnak az idős állományok okszerűtlen megtakarítása sem, mert az évi 136.000 m^3 fának kihasználására 265·71 *ha*-nyi előirányzott terület felel meg, a készletfőlőslegből tehát csupán 10 *ha*-nyi terület használtatik fel, mi a tartamos gazdaságot a jövőre is biztosítja. Az első korosztályú területnek növekvésével a fakészlet növekvése is lépést tart, mert az 1878. évi 6,087.000 m^3 -re becsült fatömeggel szemben az 1908. évi fatömeg 6,393.000 köbméter volt.

A tűlevelű fanemek 1878-ban a fakészletnek 24·6%-át, 1908-ban pedig már 32·9%-át tették ki. 1878-ban a tűlevelűek 5071·5 *ha*-t, vagy az összterületnek 18·83%-át foglalták el, 1908-ban pedig már 7553·51 *ha*, azaz az összterület 28·1%-a volt tűlevelűvel erdőszülve. Természetes, hogy a tűlevelűek térfoglalása a fiatalabb korosztályok javára esik, mert az előbb feltüntetett szaporodás mellett az idős állományok fenyőfatömege 19·3%-ról csupán 24·4%-ra emelkedett. A fenyőfélék részére meghódított 2480 *ha*-nyi terület-szaporodás mindenestre bizonyítéka annak, hogy az állományjavítás munkája szakadatlanul folyik, mit igazol az is, hogy a 30 éves időszak alatt mintegy 4500 *ha*-nyi redukált terület felujtására 21,624.000 csemete és 16,440 *kg* fenyőmag használtatott fel, de bizonyossága ez annak is, hogy a célbavett állományátalakítás elé sok akadály gördül.

Ezek a tapasztalatok arra vezettek, hogy a küszöbön álló üzemrendezési mű felülvizsgálása alkalmából az erdőhasználati szabályzatok módosíttassanak, nevezetesen a Wienerwald homokkővön álló állományaiban a fanem megválasztását illetőleg következő elvek érvényesüljenek:

A bükkállományok, anélkül azonban, hogy e fanem teljesen kiküszöböltetnék, általában véve apaszandók.

Azokban a bükkállományokban, melyekben elegendő csemetés van, az értékesebb fanemnek, nevezetesen a tölgynek és jegenyefenyőnek betelepítése a következő fordulóig elmarad, mert a bükkcsemetésnek csak részleges eltávolítása is igen nagy költséggel jár és nagyon nehezen fogatosítható. Az ilyen állományok letarolása

után a bükkfiatalos mindig megritkul annyira, hogy ezen hézagos fiatalost a termőhely szerint tölgy- vagy jegenyefenyővel lehet kiegészíteni. A csertölgy és gyertyán a jövőben nem lesz telepítendő. Azokon a termőhelyeken, melyek a tölgy tenyésztésének megfelelnek, tehát a déli és keleti oldalakon, a mélyedésekben s más alkalmas helyen, e fanem a bükk- és jegenyefenyő közé elegyítendő, mi sok helyütt természetes felujítás útján is történhetik. Főleg a Wienerwald előrészei, a purkersdorfi, tullnerbachi, kierlingi erdőgondnokságok egyes részei alkalmasak erre. Megfelelő helyeken a tölgygyel elegyesen egyes példányokban vörösfenyő is elegyíthető, a luczfenyő pedig kisebb hézagok kitöltésére használható.

A többi — tehát a tölgynek nem alkalmas — termőhelyen mindenütt jegenye- és luczfenyő telepítendő meg, ott pedig, hol ezek a fanemek sem tenyészthetők, az erdeifenyőnek kellene a tért biztosítani. A luczfenyő azokban az állományokban, melyeknek fahozama tengelyen szállítható el, egyenként — tehát nem fészkesen vagy csoportosan — elegyítendő, mert e fanem idő előtt megrevesedik s így mint előhasználati fatömeg az áterdölések alkalmával volna kitermelhető. Azokban az erdőrészekben, melyek fatömege usztatva lesz, tehát a Wienerwald hátsó részeiben, a luczfenyő kiterjedtebb mértékben elegyíthető jegenyefenyő közé. A legmagasabb kiemelkedéseken kizárólag jegenyefenyő volna telepítendő. Alkalmas termőhelyeken szálanként szil, kőris, feketediő és kísérletképen külföldi tűlevelűek is elegyíthetők.

A használatra vonatkozóan a következő elvek irányadók:

Azok az állományok, melyekben a jegenyefenyő az uralkodó fanem, vagy elegendő jegenyefenyő van jelen, a jegenyefenyő érdekében fokozatos felujító vágásmóddal használandók ki. Ajánlatosnak látszik ezen állományokat úgy használni, hogy a fatömeg 50—60%-nak kitermelése, fokozatos ritkítás és természetes betelepülés, vagy mesterséges alátelepítés után a végvágás mielőbb beállíttassék. Az állomány ritkításánál a bükknek eltávolítására és a jegenyefenyő megtelepítésére kell figyelemmel lenni s főleg a hibás és súlyos törzsek távolítandók el. Hogy a jegenyefenyő könnyen megtelepülhessen, magtermő években gondoskodni kell arról, hogy a talaj a mag befogadására alkalmassá tétessék. Ha a természetes, vagy az idejében alkalmazott mesterséges alátelepítés

nem sikerülne az előkészítésre kitűzött időszak alatt, akkor az állomány tarra vágandó és jegenyefenyővel, elegyesen luczczal és egyenként elegyítve vörösfenyővel, vagy a termőhely szerint más fanemmel ujitandó fel. Ugyanígy kezelendők azok az erdőrészek és állományok is, melyekben a tölgy telepítése van tervbe véve. A többi állomány, kivéve azokat a helyeket, hol a tarvágás veszélyes lehetne, kis kiterjedésű — pásztás — tarvágásokkal használandó. Ezen célból a vágássorozatok is szaporítandók.

Felujítási módokra vonatkozólag elvül a következők állítottak fel: A tölgy és jegenyefenyő alátelepítésével megkezdett kísérletek folytatandók. A fészkekbe való vetés helyett az ültetés alkalmasabbnak látszik. Azokban a természetes felujításra előkészített vágásokban, hol a kellőképen kiállított vágások daczára sem képződött elegendő jegenyefenyő-csemetés s nem remélhető, hogy 5 éven belül ilyen keletkezzék, a maggal, vagy csemetével való alátelepítéshez kell fordulni. A tarvágás útján kihasznált területek minden esetben csemeteültetéssel ujitandók fel, mely célból elegendő csemeteketről kell gondoskodni.

Az elsorolt gazdasági elvek mindenesetre a tarvágásos használatnak kedveznek, de egyedül ez a használati mód látszik alkalmasnak arra, hogy a bükkből nemesebb fanemek számára elhódíttassék a talaj. A jövedelmezőség fokozása iránt támasztott jogos kíváncsolomnak is csak azáltal lehet a Wienerwald-ban eleget tenni, ha a bükk helyett értékesebb fát szolgáltató fanemeket telepítenek. A legnagyobb erőfeszítésbe került eddig is, hogy 100 éves vágásforduló mellett az 1875. évi 6·6%-nyi műfahozadékot 1908-ig 19·8%-ra tudták felemelni.

A faárak a községekhez közel fekvő erdőrészekben elég jók. Így a purkersdorfi erdőgondnokságban az utóbbi években

1 m ³ bükkhaszonfáért	18 K
1 „ tölgyhaszonfáért	29 „
1 „ fenyőhaszonfáért	18 „
1 ürm ³ tűzifáért	10 „

tőárat értek el.

